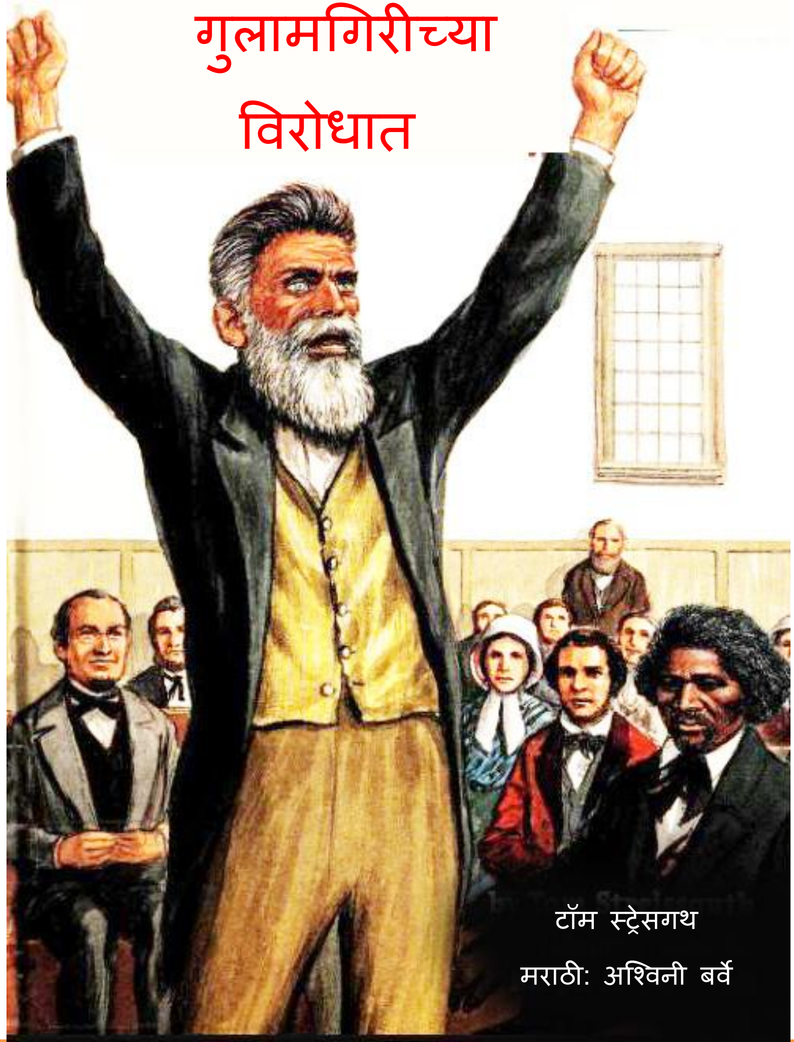
जॉन ब्राउन

गुलामगिरीच्या विरोधात

टॉम स्ट्रेसगथ

मराठी: अश्विनी बर्वे

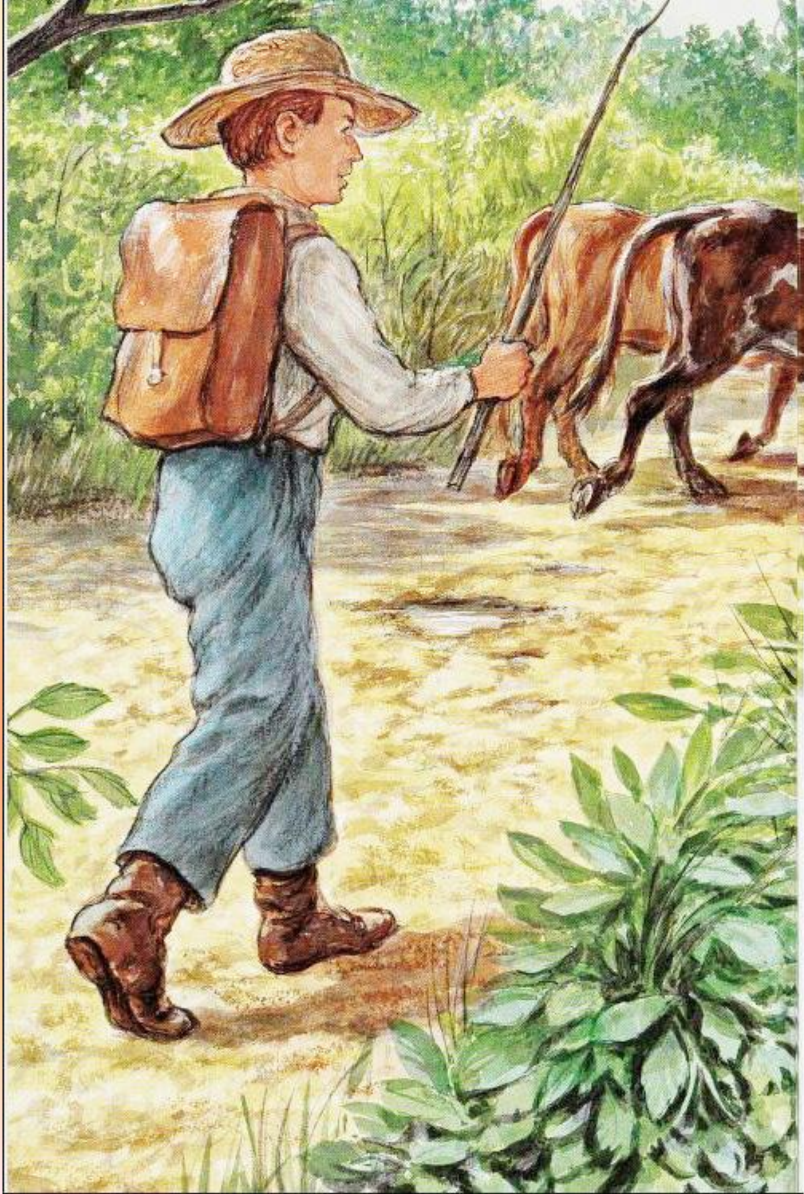
जॉन ब्राउन

गुलामगिरीच्या विरोधात

टॉम स्ट्रेसगथ

मराठी: अश्विनी बर्वे

हडसन टाउनशिप, ओहायो १८१२

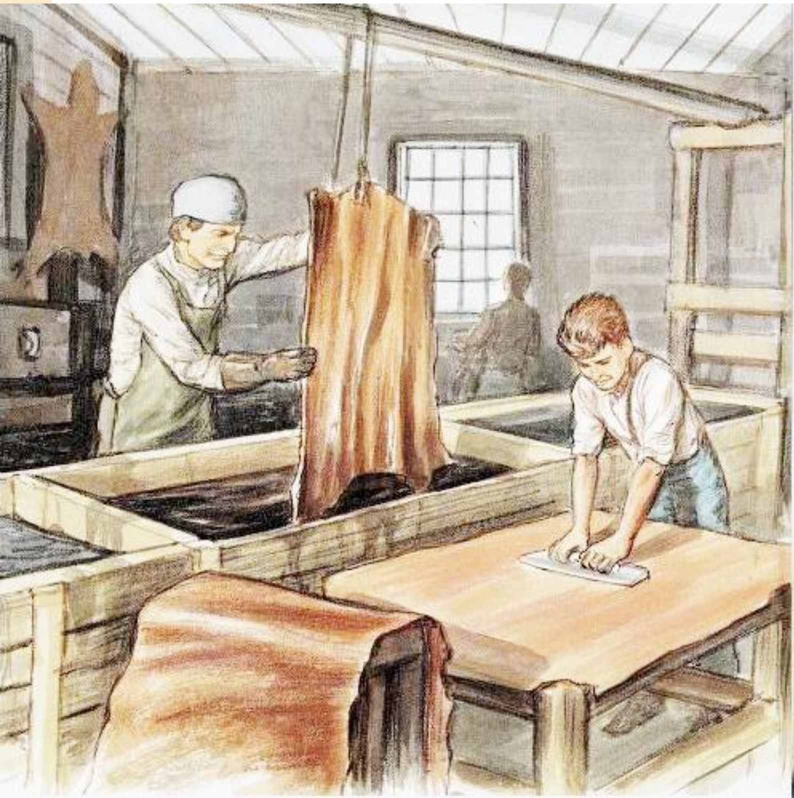
बारा वर्षांचा जॉन ब्राउन जंगलातील एका वाटेवरून गुरे हाकत चालला होता.

तो जवळजवळ शंभर मैल चालला होता.

गुरेढोरे हेच त्याचे एकमेव सोबती होती.

जॉन त्याचे वडील ओवेन यांच्यासाठी गुरे बाजारात घेऊन जात.

जॉनला आपल्या वडिलांना खूश करण्यासाठी काहीतरी चांगले करायचे होते.

ओवेन बायबलमधील प्रत्येक शब्दावर विश्वास ठेवत असे. कोणताही नियम मोडल्याबद्दल तो आपल्या मुलांना शिक्षा करत असे

त्यांनी मुलांना हेही शिकवले की गुलामगिरी चुकीची होती.

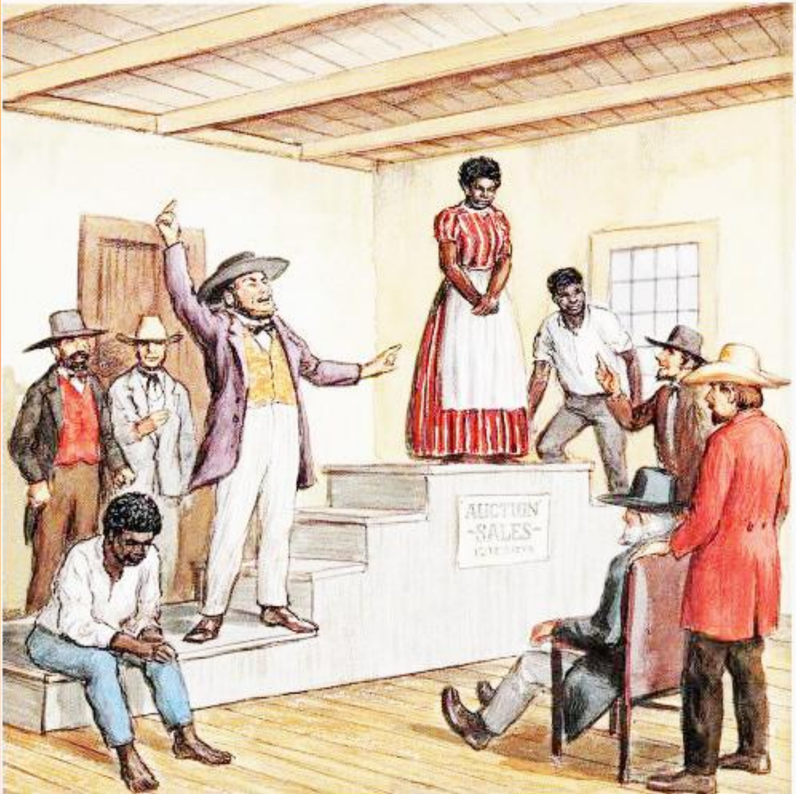
ओवेन शिस्तीच्या बाबतीत फार कठोर होता. तो जॉन आणि त्याच्या इतर मुलांकडून त्याच्या चर्मोद्योगात खूप कष्ट करून घ्यायचा.

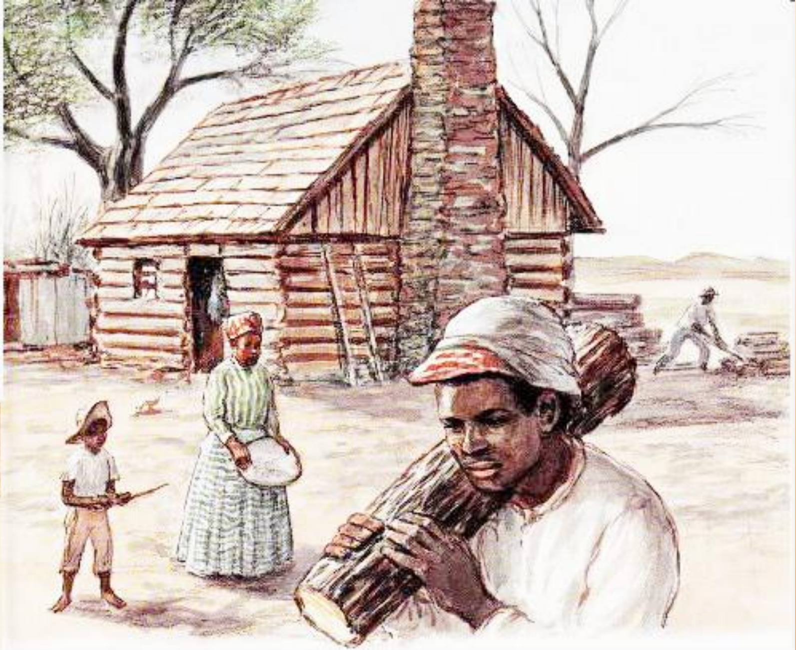
अमेरिकेत अनेक लोकांकडे गुलाम होते.

ते गुलाम त्यांनी आफ्रिकेतून आणले होते.

गुलामांची खरेदी - विक्री भांडी आणि गुरांप्रमाणे केली जात असे.

गुलामांच्या मुलांनाही विकले जाऊ शकत असे.

बहुतांश गुलाम दक्षिणेत

मातीच्या झोपड्यांमध्ये राहत असत.

ते कोणत्याही गोष्टीचा मालक होऊ शकत नव्हते.

दक्षिणेकडील कायद्यांचे गुलामांना कोणतेही संरक्षण नव्हते.

त्यांचे मालक त्यांना मारपिट करू शकत.

पळून गेलेल्या गुलामांना चाबकाने मारले जात असे.

एकदा, जेव्हा जॉन त्याच्या वडिलांची गुरे बाजारात घेऊन गेला, तेव्हा त्याची एका तरुण गुलामाशी मैत्री झाली.

तो गुलाम मुलाने फाटलेले कपडे घातलेला होते. आणि तो खूप भुकेलेला दिसत होता.

जॉनने मुलाच्या मालकाला त्याला फावड्याने मारताना पाहिले.

जॉन त्या मुलाला कधीच विसरला नाही.

आपल्या वडिलांप्रमाणे, ओवेन ब्राउनप्रमाणे, जॉनलाही गुलामगिरीचा तिरस्कार होता.

ज्यांना गुलामगिरी संपवायची होती त्यांना "गुलामगिरी विरोधी" किंवा "गुलामगिरी विरोधक" म्हटले जात असे मात्र, अनेक लोक गुलामगिरीचे समर्थकही होते.

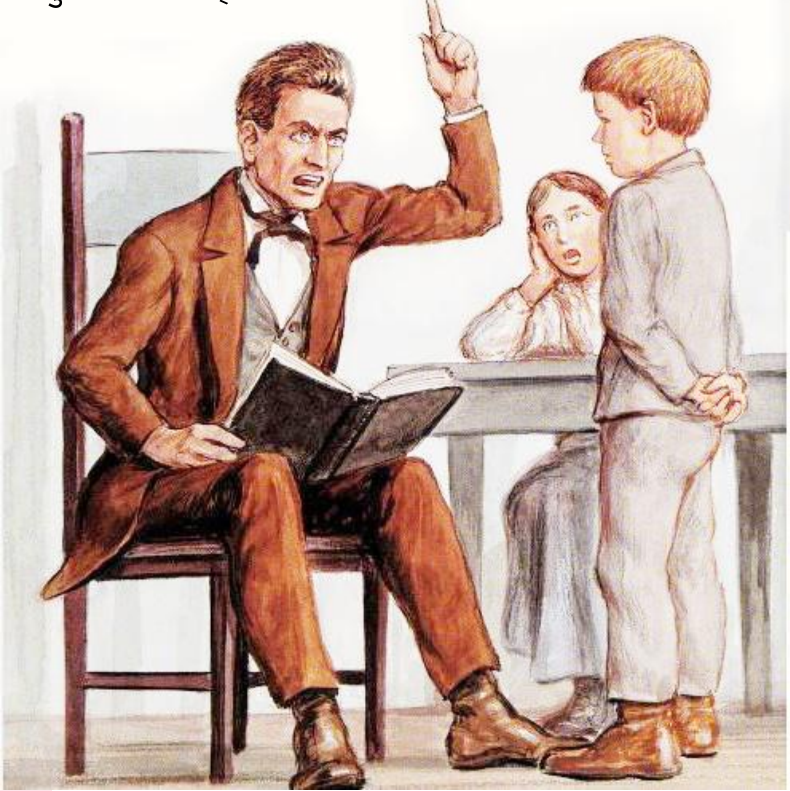
जॉन मोठा झाल्यावर घर सोडून गेला.

त्याने लग्न केले आणि संसार थाटला.

तो त्याचे वडील ओवेन ब्राउन यांच्याइतकाच कडक होता.

जॉनची मुलेही त्यांच्या वडिलांच्या चर्मोद्योगात कष्ट करत असत.

जॉनने त्यांना बायबलनुसार जगायला आणि गुलामगिरीचा द्वेष करायला शिकवले.

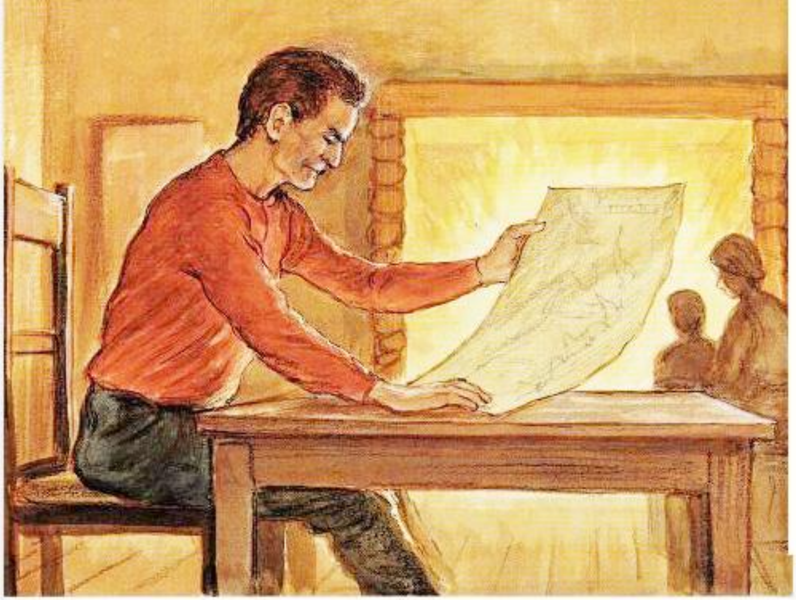

जॉन देखील अनेकदा गुलामगिरीच्या विरोधात बोलत असे.

त्याचा विश्वास होता की देवाची इच्छा होती की गुलाम स्वतंत्र व्हावेत.

जॉन चर्चमध्ये आणि सभांमध्ये मोठ्याने आणि जोरकसपणे बोलत असे त्याची ठाम मते आणि बुलंद आवाज अनेक लोकांपर्यंत पोहोचला

जॉन त्या गुलामांना अॅपलाचियन पर्वतरांगांमध्ये लपायला मदत करत असे.

काही जण कॅनडाला जात असत, जिथे गुलामगिरी कायद्याविरुद्ध होती.

काही गुलाम मागे राहून लढत राहतील.

ते त्यांच्या मालकांना घाबरवतील.

मग मालक आपल्या गुलामांना मुक्त करतील.

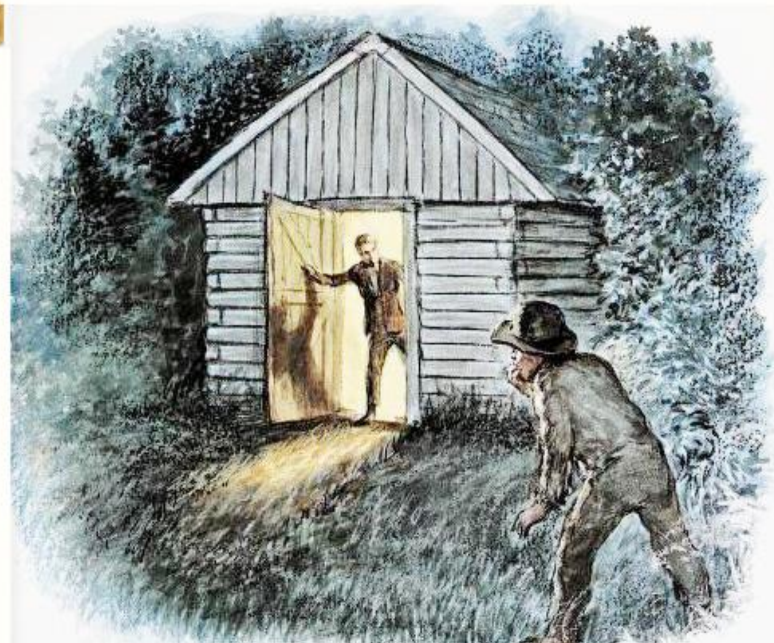
अशा प्रकारे गुलामगिरी संपुष्टात येईल.

पण जॉनला वाटत होते की, केवळ बोलणे पुरेसे नाही.

मग त्याने एक गुप्त योजना आखली.

त्याने बंदुका आणि तलवारी देऊन काही गुलाम पाठवले.

जॉनला आशा होती की यानंतर गुलाम आपल्या मालकांवर हल्ला करतील आणि मग पळून जातील.

जॉनने आपली योजना फ्रेडरिक डग्लस नावाच्या माणसाला सांगितली.

डग्लस एके काळी गुलाम होता.

मग तो गुलामगिरीतून निसटला.

डग्लस हे गुलामगिरीच्या विरोधात लिहिण्यासाठी आणि बोलण्यासाठी प्रसिद्ध होते.

पण डग्लसचा विश्वास होता की लढाईशिवाय गुलामगिरी संपवता येऊ शकते.

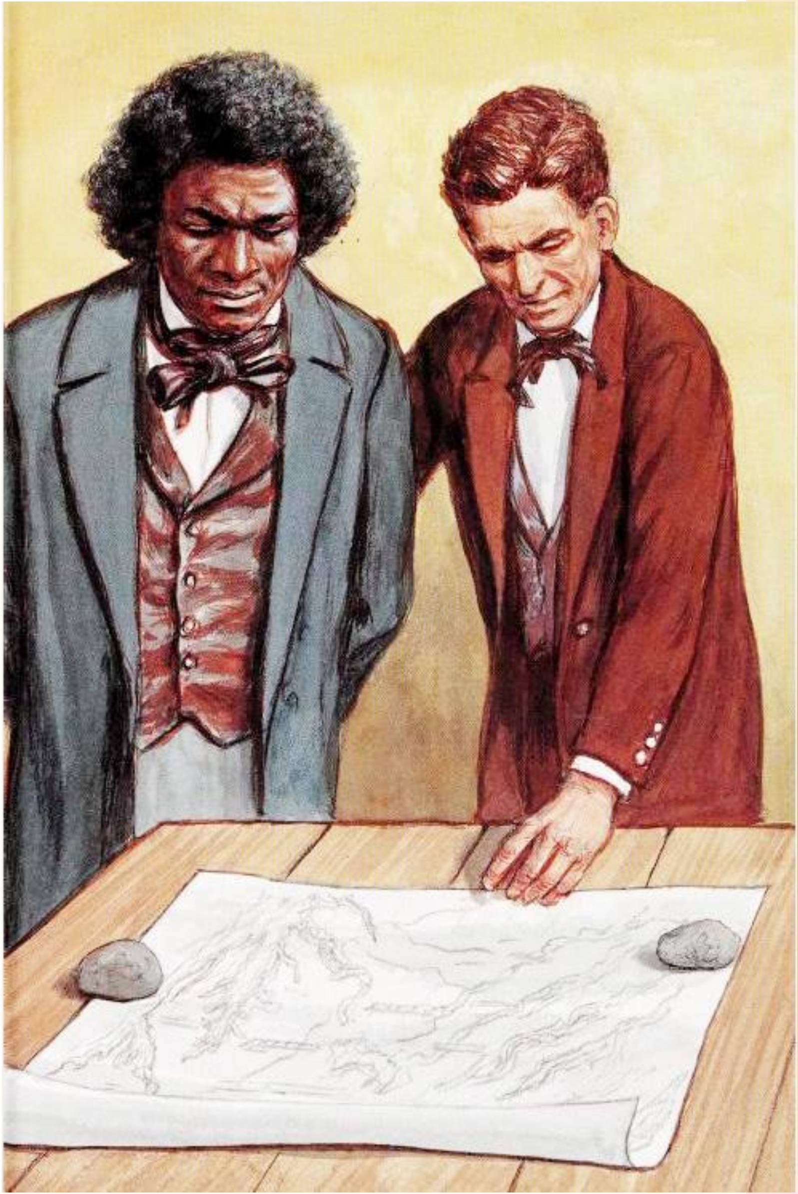
लेखक आणि चर्चचे धर्मगुरू लोकांना गुलामगिरीच्या दुष्परिणामांविषयी सांगू शकतात.

मग सरकार गुलामगिरीविरुद्ध कायदे करू शकले असते.

पण जॉनचा विश्वास होता की केवळ शब्दांनी गुलामांना कधीच मुक्ती मिळणार नाही.

गुलामांना त्यांच्या मुक्तीसाठी लढलेच पाहिजे.

जॉनशी बोलल्यानंतर डग्लस त्याच्या मताशी सहमत होऊ लागला.

जॉन जसजसा मोठा होत गेला, तसतसा गुलामगिरीबद्दल लोकांचा राग वाढत गेला.

अनेक दक्षिणेकडील लोकांचा असा विश्वास होता की आपली कामे पूर्ण करण्यासाठी त्यांना गुलामांची गरज आहे.

उत्तरेकडील अनेक लोकांचा असा विश्वास होता की गुलामगिरी चुकीची होती.

१८५४ मध्ये, जॉनच्या पाच मुलांनी ओहायो सोडण्याचा निर्णय घेतला.

ते चालत आणि बैलगाड्यांमधून प्रवास करत पश्चिमेला कॅन्ससपर्यंत एक हजार मैल गेले.

कॅन्ससमधली जमीन चांगली होती.

तिथे गव्हाची आणि मक्याची उंच झाडे वाढली होती.

तिथल्या हिरव्यागार कुरणांमध्ये गुरेढोरे आणि मेंढ्या पुष्ट व सशक्त होत गेल्या.

कॅन्सस लवकरच राज्य बनेल अशी अपेक्षा होती.

तिथे गुलामांना परवानगी दिली जाईल का?

कॅन्ससच्या लोकांना त्या निर्णयावर मतदान करावे लागले.

पण कॅन्ससमध्ये राहणारे फक्त गोरे लोक मतदान करू शकले.

गुलाम आणि स्त्रियांना मतदानाचा हक्क नव्हता.

गुलामगिरीचे विरोधक आणि गुलामगिरीचे समर्थक दोघेही कॅन्ससमध्ये आले.

तिथे गुलामगिरीचे समर्थक मतदार जिंकले.

यामुळे कॅन्ससमधील गुलामगिरीविरोधी कार्यकर्ते संतप्त झाले.

जॉनच्या मुलांना भीती होती की दोन्ही बाजूंमध्ये युद्ध भडकू शकते.

त्यांनी जॉनकडे मदत मागितली.

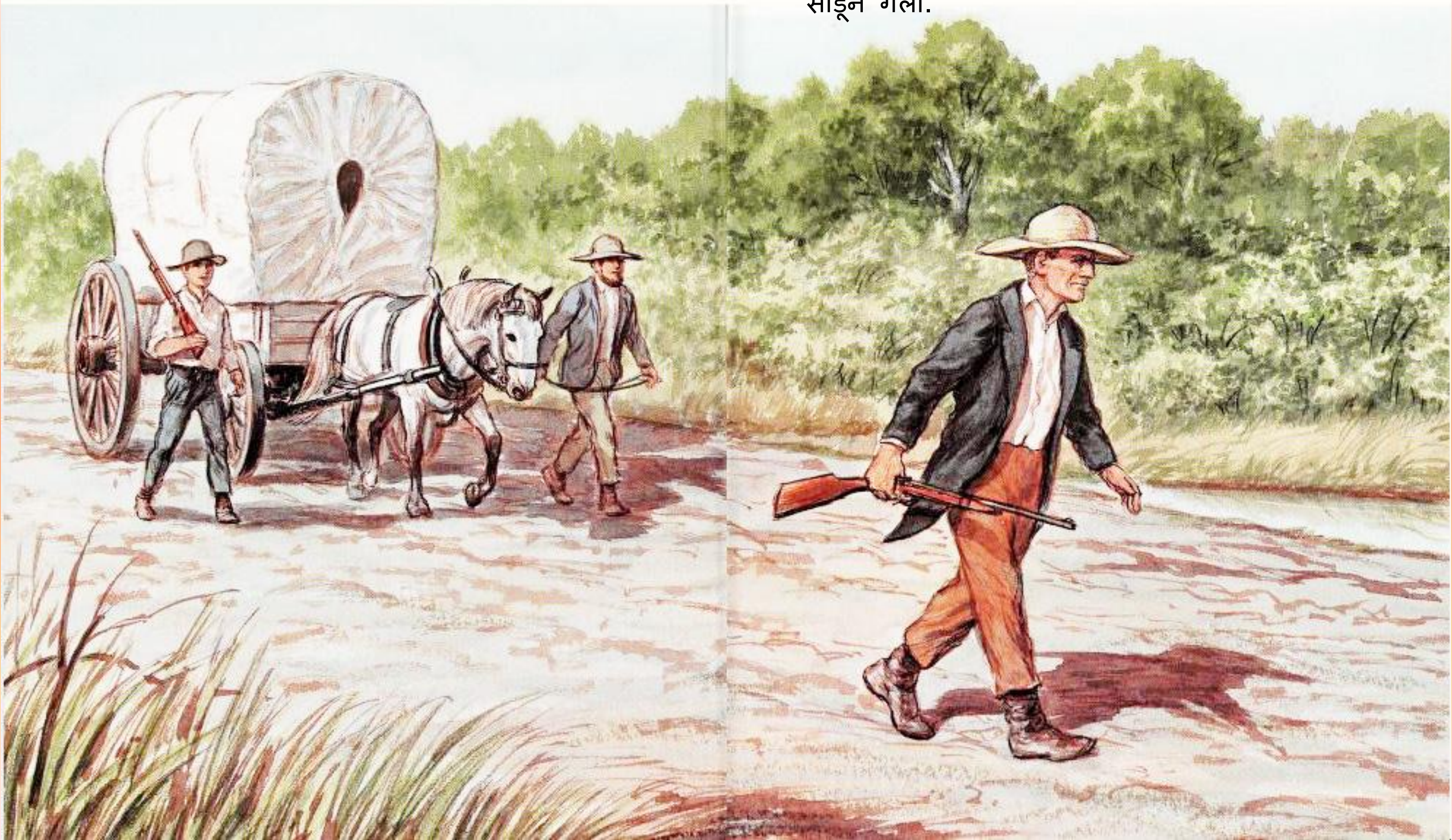

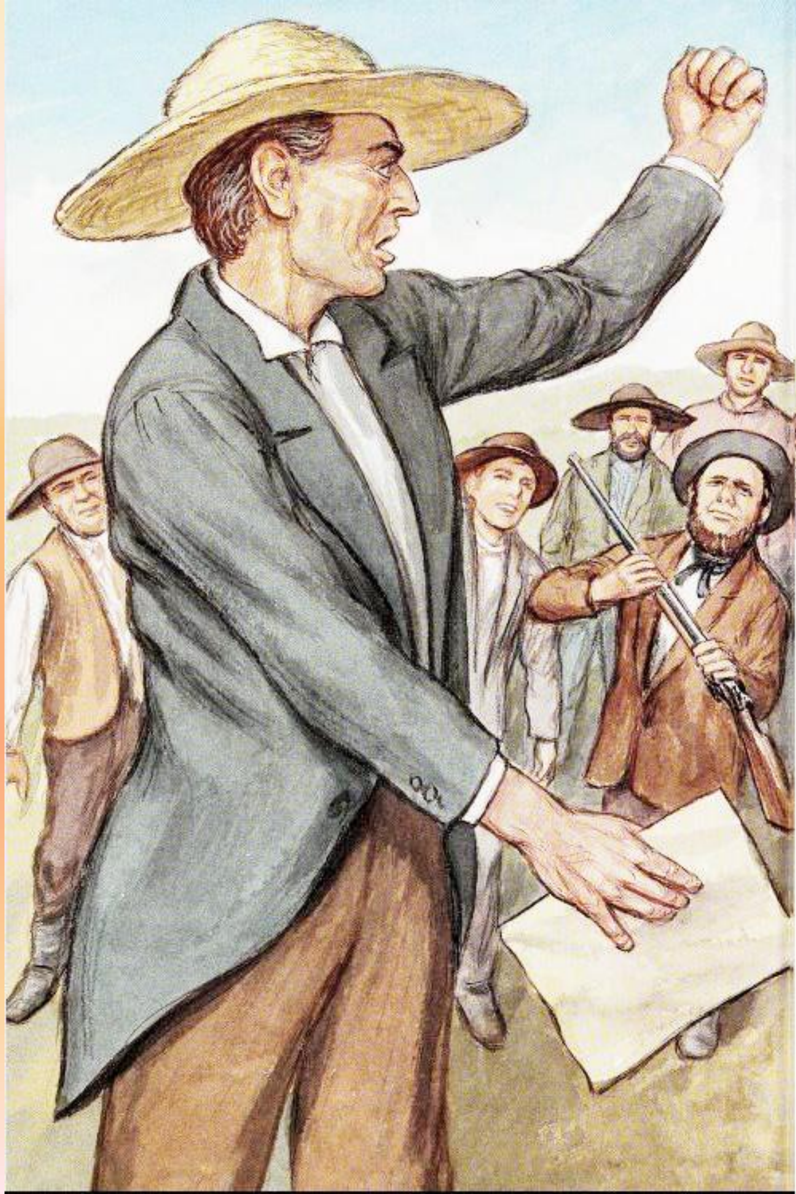
जॉन आणि त्याचे कुटुंब खूप गरीब होते.

तो आपली योजना अंमलात आणू शकला नाही.

जॉनचा विश्वास होता की कॅन्ससमधील युद्धाच्या माध्यमातून तो गुलामांना मुक्त करण्यास मदत करू शकेल.

तो लवकरच बंदुकांनी भरलेली गाडी घेऊन ओहायो सोडून गेला.

कॅन्सस प्रदेश

१८५५ मध्ये जॉन आपल्या पाच मुलांमध्ये सामील झाला.

तिथे तो इतर अनेक गुलामगिरी-विरोधी कार्यकर्त्यांनाही भेटला.

जॉन लवकरच गुलामगिरी निर्मूलन चळवळीच्या नेत्यांपैकी एक बनला.

गुलामगिरीचे समर्थन करणारे अनेक लोक स्वतःची शेती सुरू करण्यासाठी कॅन्ससमध्ये आले.

दोन्ही गट एकमेकांच्या शेजारी राहत होते.

प्रत्येक गट गुलामगिरीमुळे संतप्त होता.

एका रात्री एक माणूस बातमी घेऊन आला.

गुलामगिरीविरोधी चळवळीचे शहर असलेल्या लॉरेन्सवर गुलाम मालकांनी हल्ला केला.

शहराच्या मुख्य रस्त्यावर आग लागली होती.

जॉनने ती बातमी ऐकली.

त्याचे डोळे लालबुंद झाले आणि रागाने त्याचा आवाज अधिकच वाढला.

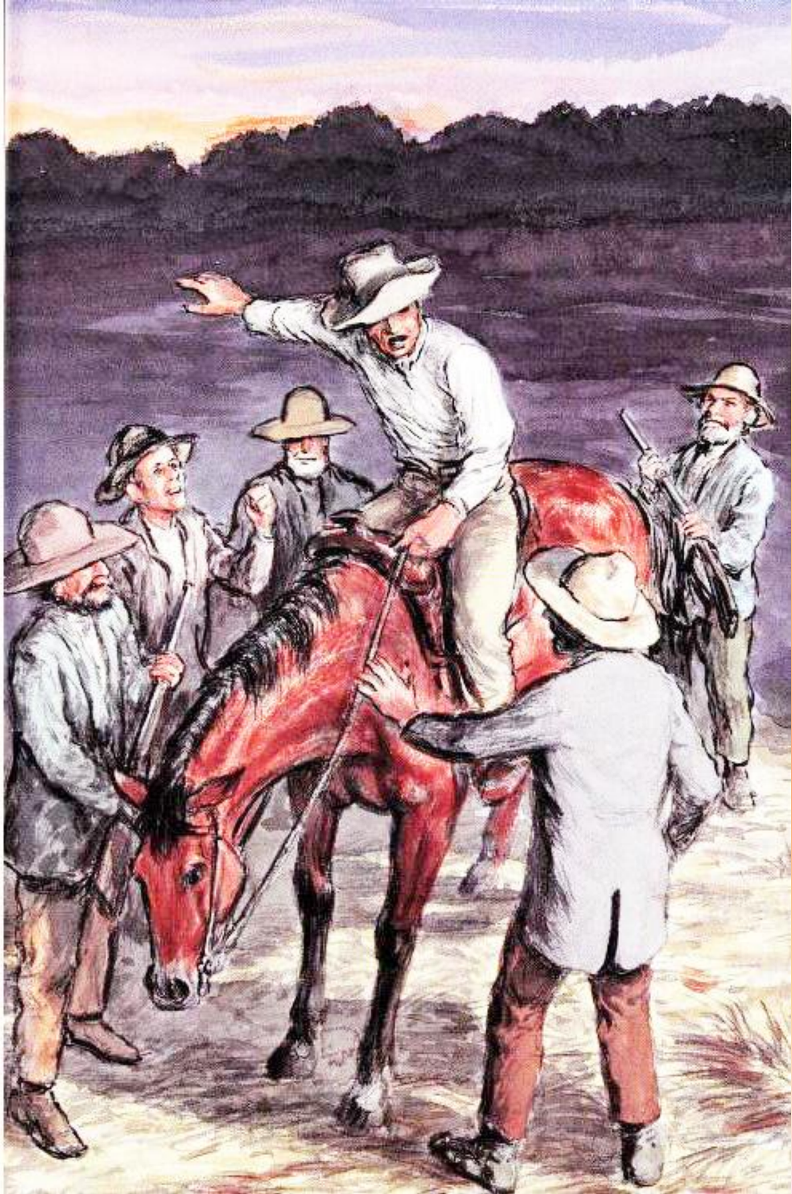
जॉनने लोकांकडे मदत मागितली.

त्याच्यासोबत कोण जाईल?

जॉनसोबत सात जण आले.

ते गुलामगिरीचे समर्थन करणाऱ्या कुटुंबांच्या वस्तीजवळ लपले.

दुसऱ्या रात्री, जॉनच्या गटाने गुलामगिरीचे समर्थन करणाऱ्या पाच जणांना ठार केले.

जॉन ब्राउन म्हणाले की गुलामगिरी संपवण्यासाठी ते काहीही करतील.

गुलामगिरी संपवण्यासाठी तो लोकांना मारायलाही तयार होता.

त्या रात्रीनंतर, कॅन्ससमध्ये दोन्ही बाजूंचे अनेक लोक मरण पावले.

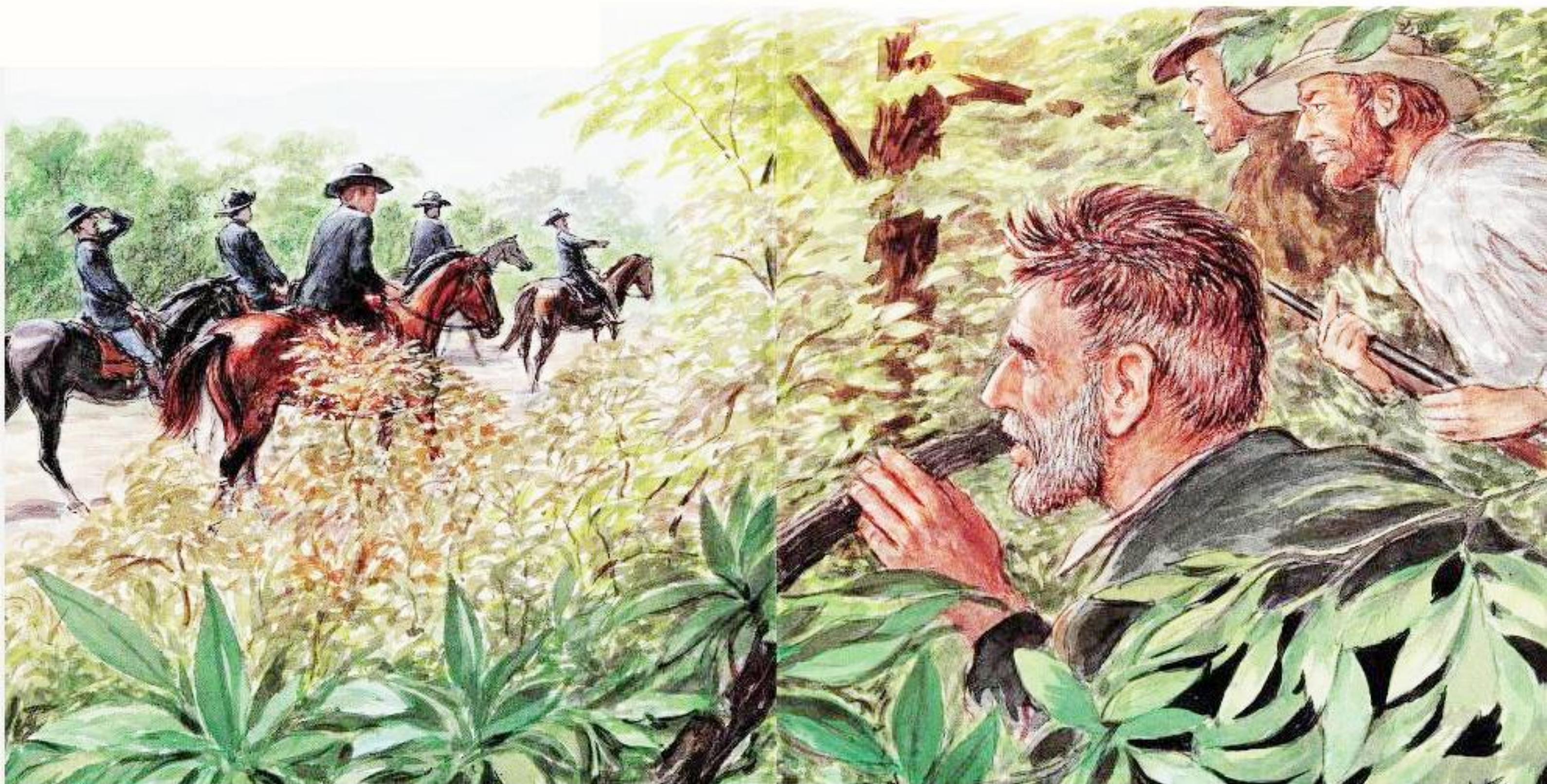
शेकडो लोकांनी जॉन आणि त्याच्या मुलांना शोधून पकडण्याचा प्रयत्न केला.

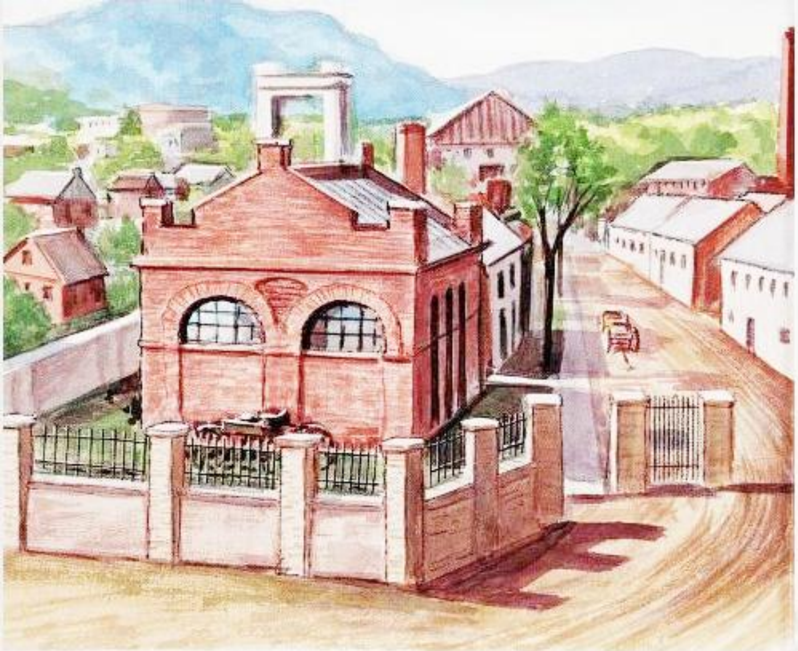
जॉनला कॅन्सस सोडावे लागले.

पण त्याचा लढा अजून संपला नव्हता.

गुलामगिरीने देशाला दोन भागांमध्ये विभागले होते.

जॉनला खात्री होती की लवकरच युद्ध सुरू होईल.

जॉन आणि त्याचा गट त्या बंदुका चोरतील.

मग योहानचे माणसे ती बातमी पसरवतील.

जॉनला आशा होती की त्यानंतर गुलाम त्याला भेटायला धावत येतील.

त्याला आशा होती की गुलामगिरीविरोधी कार्यकर्तेही मदतीला येतील.

मग जॉन त्यांना बंदुका देईल.

आणि त्यानंतर गुलामगिरी संपवण्यासाठी युद्ध सुरू होईल.

जॉन अधिक पैसे आणि बंदुका मागण्यासाठी आपल्या मित्रांकडे पूर्वेकडे परत गेला.

त्याने एक नवीन योजना आखली.

तो काही लोकांना व्हर्जिनियामधील हार्पर्स फेरी नावाच्या शहरात घेऊन जाईल.

तिथे आधीच बंदुकांचे दुकान होते.

जॉनला खात्री होती की त्याची योजना यशस्वी होईल.

त्याने पुन्हा फ्रेडरिक डग्लसला आपल्या योजनेबद्दल सांगितले.

जॉनला वाटत होते की डग्लसनेही त्याला मदत करावी.

डग्लसला ती योजना बरीच धाडसी वाटली.

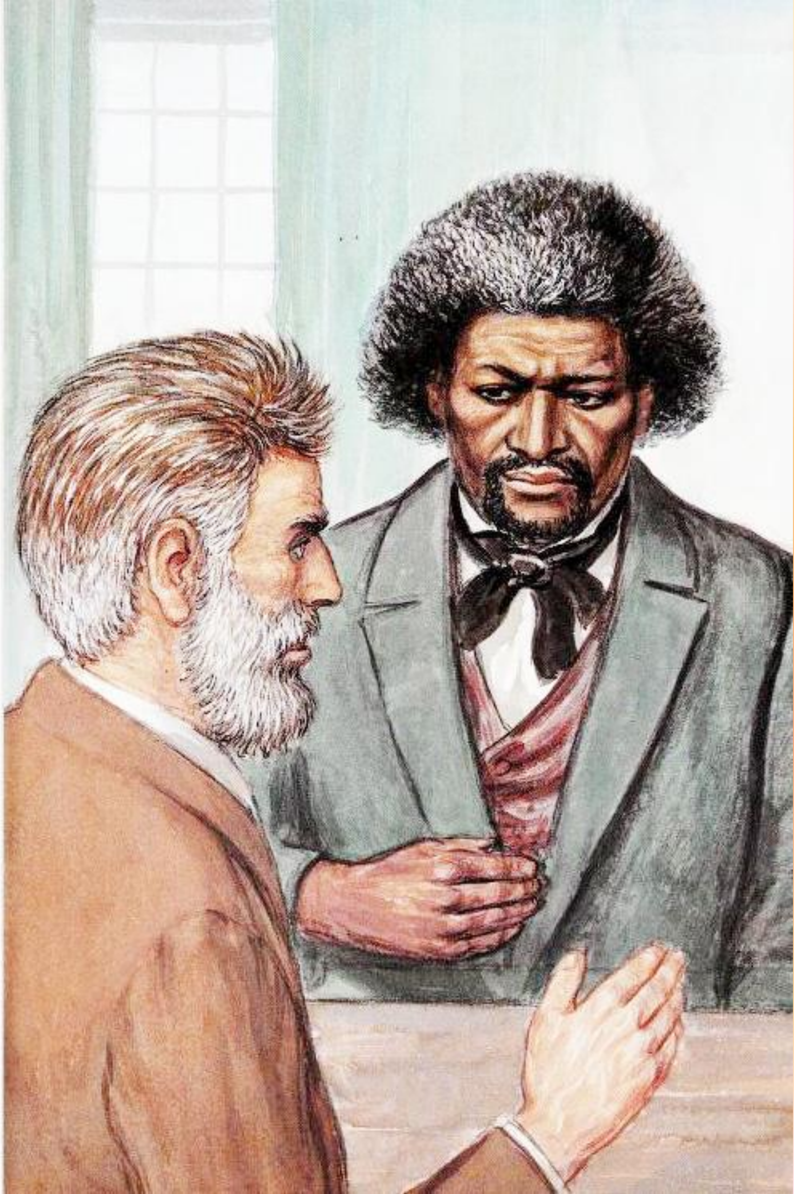
पण त्याला असेही वाटले की ही योजना यशस्वी होणार नाही.

त्यात पुष्कळ लोक मारले जातील, पण तरीही गुलामगिरी संपणार नाही.

पण जॉन डग्लसशी सहमत नव्हता.

जॉनचा विश्वास होता की गुलामांना मुक्त करण्यासाठी त्यांना लढावे लागेल

त्यात युद्धही होऊ शकते.

हार्पर्स फेरी, व्हर्जिनिया
१६ ऑक्टोबर, १८५९

रात्र झाली होती.

जॉन आणि त्याच्या वीसपेक्षा जास्त लोकांचा गट धुळीच्या रस्त्याने निघाला.

जॉनचे मुलगे ऑलिव्हर आणि वॉटसन त्याच्यासोबत होते.

त्या गटाने पोटोमॅक नदी ओलांडली.

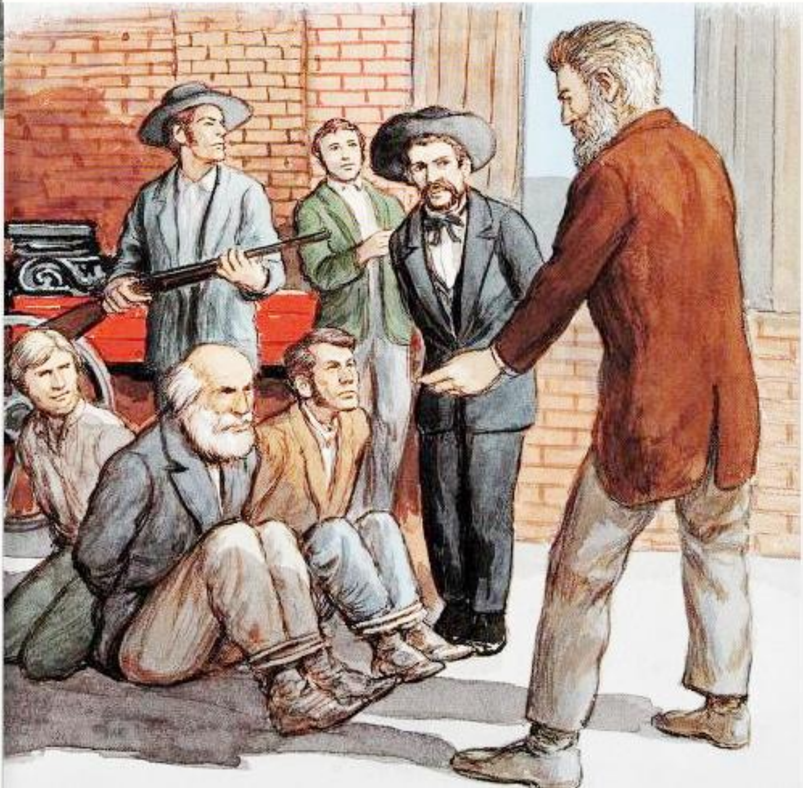
मग ते शांतपणे शहरात शिरले.

जॉनच्या माणसांनी अनेक लोकांना पकडले.

मग ते ज्या इमारतीत बंदुका ठेवल्या होत्या, तिथे शिरले.

त्यानंतर ते सकाळची वाट पाहू लागले.

जॉनने त्यांच्यासोबत सामील होण्यासाठी काही गुलाम शोधायला आपल्या काही माणसांना पाठवले.

पण ती बातमी लवकरच पसरली.

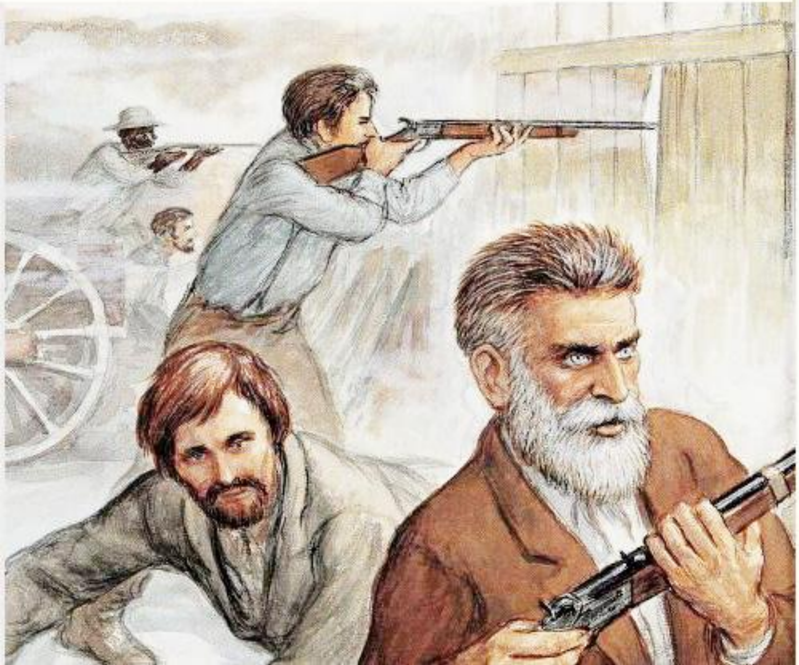
गावकऱ्यांनी जॉन आणि त्याच्या माणसांवर गोळीबार सुरू केला.

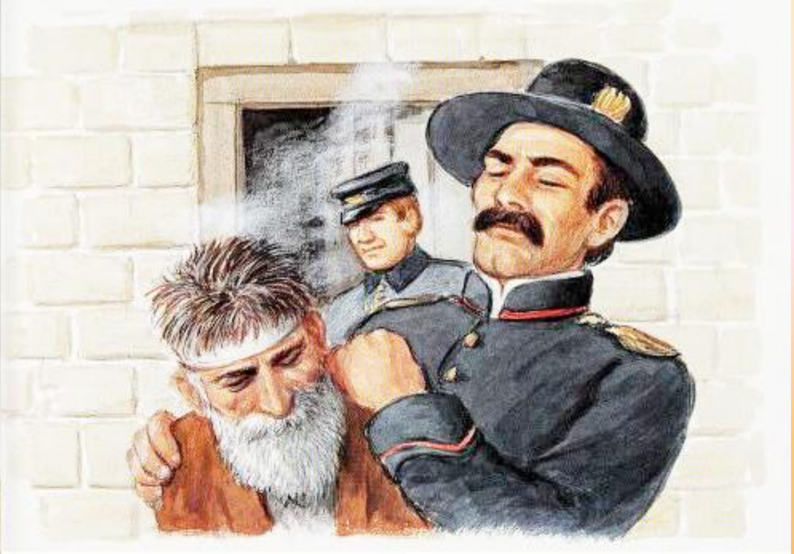
जॉनच्या माणसांनी प्रत्युत्तर दिले.

रात्रंदिवस लढाई सुरू होती.

जॉनला खात्री होती की लवकरच त्याला पाठिंबा देण्यासाठी गुलामांचे सैन्य येईल.

पण दुसऱ्या दिवशी सकाळी सैनिक शहरात पोहोचले.

सैनिकांनी जॉन ब्राउन आणि त्याच्या साथीदारांना पकडले.

सैनिकांनी सात जणांना ठार केले. जॉनचे दोन मुलगे आणि इतर आठ जणही मारले गेले.

त्याच्या माणसांपैकी फक्त पाचच जण पळून जाण्यात यशस्वी झाले.

मदतीला गुलामांचे सैन्य आले नाही.

बहुतेक गुलाम तेथून खूप दूर होते.

गुलामांना जॉनच्या योजनेबद्दल माहिती नव्हती.

हार्पर्स फेरी योजना पूर्णपणे अयशस्वी ठरली.

जॉन ब्राउन आणि त्याच्या चार साथीदारांना व्हर्जिनियातील चार्ल्सटाउन तुरुंगात कैद करण्यात आले होते.

जॉनवर लवकरच खटला चालवण्यात आला.

दक्षिणेकडील अनेक गोऱ्या लोकांना गुलाम मालकांच्या हल्ल्यांची भीती वाटत होती.

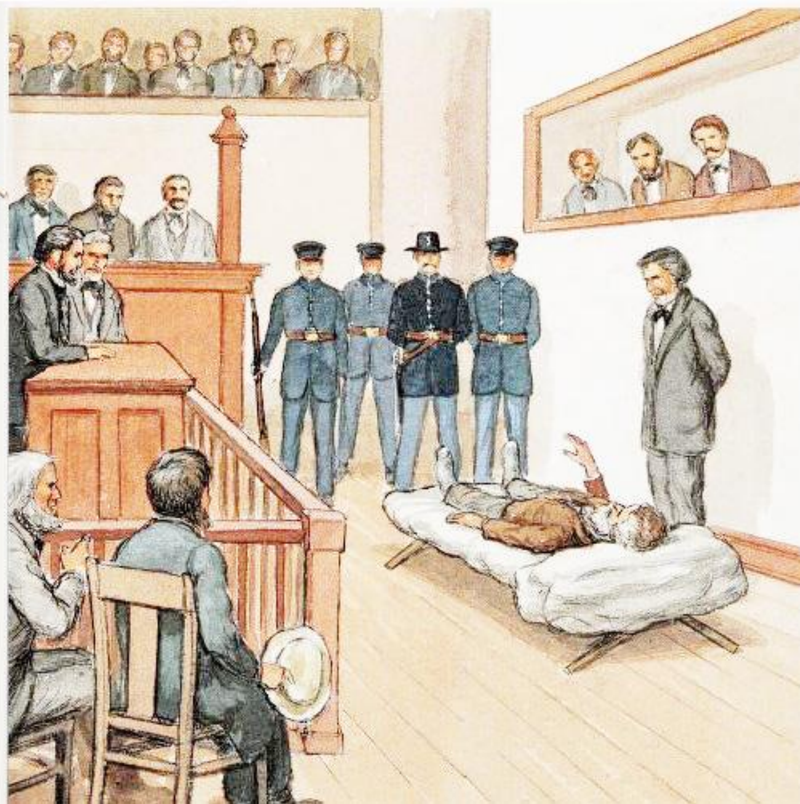
त्यांना जॉनला फाशी द्यायची होती.

देशभरात, लोकांनी जॉनच्या खटल्याबद्दल वाचले आणि ऐकले.

खटला पाहण्यासाठी शेकडो लोक आले होते.

जॉन न्यायाधीशांसमोर पलंगावर झोपला होता.

त्याच्या चेहऱ्यावर हार्पर्स फेरीच्या लढाईतील जखमा दिसत होत्या.

जॉन रागाने म्हणाला.

अमेरिकेतील प्रत्येकजण स्वतंत्र आणि समान असायला नको का?

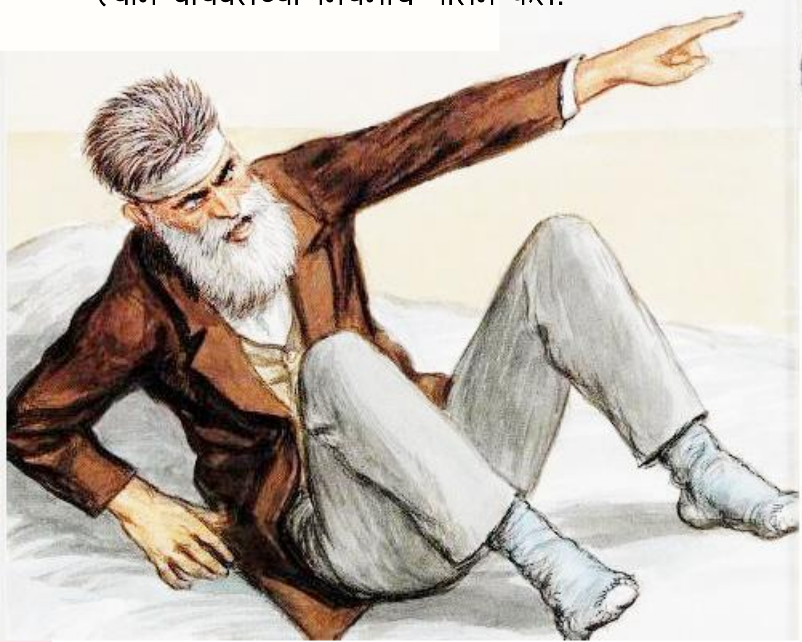
हो, त्याने आपली माणसे हार्पर्स फेरी येथे आणली.

त्याने कायद्याचे उल्लंघन केले होते.

पण आणखी एक अधिक महत्त्वाचा कायदा होता, असे तो म्हणाला.

गुलामगिरी बायबलच्या कायद्याच्या विरुद्ध होती

त्याने बायबलच्या नियमांचे पालन केले.

न्यायालयाने लवकरच निर्णय दिला.

जॉनने लोकांची हत्या केली होती आणि अमेरिकेच्या सरकारविरुद्ध कारवाया केल्या होत्या.

त्याला आता मरावेच लागेल.

जॉनला आणि

नंतर, त्याच्या सहा माणसांनाही फाशी देण्यात आली.

बहुतेक गुलाम मालकांचा अजूनही असा विश्वास होता की गुलामगिरी योग्य आहे.

पण बहुतेक उत्तरेकडील लोकांना गुलामगिरी चुकीची वाटत होती.

गुलाम जनावरांप्रमाणे काम करत आणि जगत असत.

उत्तर आणि दक्षिण यांच्यातील संताप वाढतच राहिला.

बऱ्याच लोकांना वाटले की जॉनचे म्हणणे बरोबर होते.

गुलामगिरी केवळ शब्दांनी कधीच संपणार नाही.

१८६० मध्ये राष्ट्राध्यक्ष म्हणून निवडून आले.

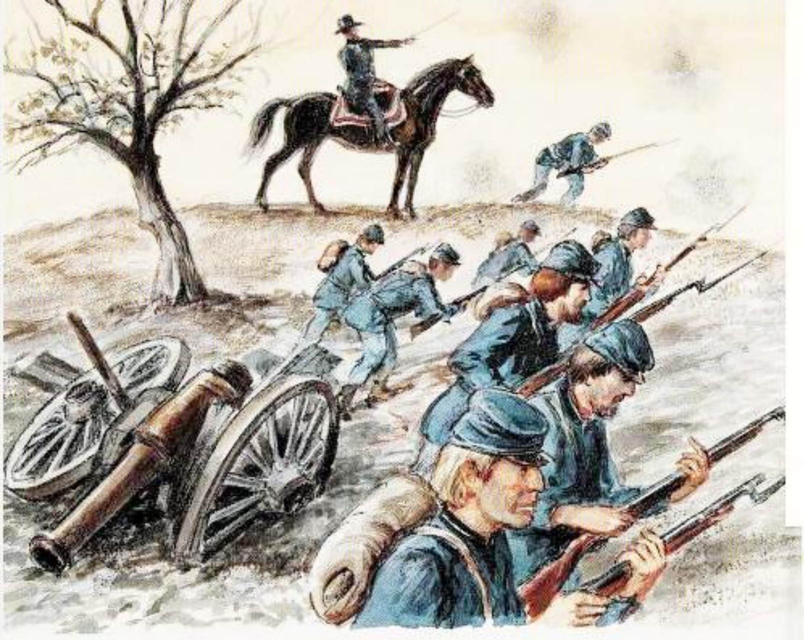
लिंकन उत्तरेकडील होते.

तो गुलामगिरीच्या विरोधात होता.

पुढील काही महिन्यांत, दक्षिणेकडील राज्यांनी युनायटेड स्टेट्स सोडले.

त्यांनी स्वतःचा स्वतंत्र देश निर्माण केला.

अध्यक्ष लिंकन यांना अमेरिकेला एकत्र ठेवायचे.

१८६१ मध्ये उत्तर आणि दक्षिण यांच्यात गृहयुद्ध सुरू झाले

ते युद्ध चार वर्षे चालले आणि त्यात पाच लाखांहून अधिक सैनिक मारले गेले.

आणि हजारो सामान्य लोकही मारले गेले.

शेवटी, उत्तरेने युद्ध जिंकले.

दक्षिणेकडील राज्ये अमेरिकेला परत मिळाली.

त्यानंतर तीस लाखांहून अधिक गुलामांना स्वातंत्र्य मिळाले.

पण जॉनचे म्हणणे खरे ठरले: की गुलामगिरीमुळे एक दीर्घ आणि भयंकर युद्ध ओढवेल.

अंतिम शब्द

जॉन ब्राउनने अनेक कायदे मोडले. त्याने लोकांना ठारही मारले. गुलामगिरी संपवण्याचा हाच एकमेव मार्ग आहे, असे त्याला वाटत होते. काही लोक त्याच्याशी सहमत होते. तर काहींनी त्याला गुन्हेगार म्हटले. आजही लोकांमध्ये जॉन ब्राउनबद्दल मतभेद आहेत. तुम्हाला त्याच्याबद्दल काय वाटते?

गृहयुद्धाबरोबर गुलामगिरी संपुष्टात आली हे जाणून जॉन ब्राउनला आनंद झाला असता. पण गृहयुद्धानंतरही, माजी गुलामांना उपासमार आणि गरिबीचा सामना करावा लागला. त्यांच्याकडे जमीन नव्हती आणि अनेकांना काम मिळत नव्हते. दक्षिण आणि उत्तर दोन्हीकडे आफ्रिकन अमेरिकन लोकांना अन्यायकारक वागणूक दिली जात होती.

जॉन ब्राउनच्या जन्मानंतर दोनशे वर्षांनीही वंशवादाविरुद्धचा लढा सुरूच आहे. १९६० च्या दशकापर्यंत, काही राज्यांमध्ये कृष्णवर्णीय आणि श्वेतवर्णीय लोकांना दुकाने, बस आणि शाळांमध्ये वेगळे ठेवले जात असे. तेव्हापासून कायद्यांमध्ये बदल करण्यात आले आहेत आणि आता कायद्यानुसार, सर्व वंश आणि वांशिक गटांच्या लोकांना शाळा, नोकरी आणि सार्वजनिक ठिकाणी समान वागणूक दिलीच पाहिजे. तथापि, अनेक बाबतीत वंशवाद अजूनही श्वेतवर्णीय आणि कृष्णवर्णीय लोकांमध्ये फूट पाडतो. गुलामगिरी संपवण्यासाठी जॉन ब्राउनने केलेला लढा हा आफ्रिकन अमेरिकन लोकांसाठी समानतेच्या दीर्घ मार्गावरील केवळ एक टप्पा होता

महत्त्वाच्या तारखा

१८००— जॉन ब्राउन यांचा जन्म ९ मे रोजी कनेक्टिकटमधील

१८०५— कुटुंब ओहायोमधील हडसन टाउनशिप येथे स्थलांतरित झाले.

१८१२-१८१४— एका तरुण गुलाम मुलाला मारहाण होताना पाहिले (या घटनेची नेमकी तारीख अज्ञात आहे)

१८१८— स्वतःचा चर्मोद्योग सुरू केला

१८२०— डायन्थे लुस्की यांच्याशी विवाह झाला.

१८२१ – जॉन ब्राउनच्या वीस मुलांपैकी पहिला मुलगा

१८२५— पेनसिल्व्हेनियातील रँडॉल्फ येथे स्थलांतरित झाले आणि नवीन चर्मोद्योग उभारला.

१८३२ - डायन्थे ब्राउन यांचे निधन

१८३३ - मेरी ॲन डे यांच्याशी विवाह झाला.

१८३७— गुलामगिरी संपुष्टात आणण्याची प्रतिज्ञा केली

१८४६— मॅसॅच्युसेट्समधील स्प्रिंगफील्ड येथे लोकरीचा व्यवसाय सुरू केला

१८४७ - फ्रेडरिक डग्लस यांची भेट घेतली आणि त्यांना आपली गुप्त योजना सांगितली.

१८४९— लोकरीचा व्यवसाय बुडाला ; न्यूयॉर्कमधील न्यू एल्बा येथील आफ्रिकन-अमेरिकन वस्तीत स्थलांतर.

१८५५ - गुलामगिरीविरोधात काम करण्यासाठी कॅन्सस प्रांतात प्रवास केला.

१८५६ - कॅन्ससमध्ये , गुलामगिरीच्या वस्तीवर केलेल्या हल्ल्याचे नेतृत्व केले, ज्यात पाच जण ठार झाले

१८५९— व्हर्जिनियातील हार्पर्स फेरीवरील हल्ल्याचे नेतृत्व केले ; पकडले गेले आणि खटला चालवला गेला ; २ डिसेंबर १८५९ रोजी फाशी देण्यात आली .